

KÕIGI MAADE TÕOLISED ÜHINEGE

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

3 — 1933

VIII aastakäik

DAVID EINHORN

MARSS

Päikese poole, käes vennalik käsi,
mis köidetud hädast ja vihast kus kramp,
sammumast edasi meie ei väsi,
kesk tuld ja kesk verd meie raudne tramp.

Meid häda on keldrisse sulgend ju kaua,
me rünnak täis muret ja kannatust.
Võim kuulugu meile, kas üle haa,
me tahte on rautand mure must.

Nüüd pagevad võimud kui lehed kesk tormi,
kui müriseb tööliste mässune ründ,
peab ühiskond leidma nüüd uue vormi,
me taevas on punane, uue on sünd.

Täissöönute võimul on viimased tunnid,
on hävinend, kõdunend rikaste võim,
mis miljoneid töötajaid nälgima sunnib,
et pidutseks väike magnaatide hõim.

Ei kurat, ei jumal või takista selles,
kui rajame maailma uueks ja hääks.
Peab kaduma kurnaja töötava velle,
kes töötab ja loob, olgu maailma pääks.

Kõik vabriku-, kaevandusmiljonid, välja!
Kõik liituge armus ja vihas ja töös!
On vennid kõik rahvad! Koos võidame nalja!
Klass klassile vastu! Käik päevas või öös!

Üks tahe on ainult: maailm olgu vaba,
kõik südamed üheks, koos ravigem haav!
Read ühtlased, raudsed: meid kaotus ei taba,
me juhiks on Liit, meid vabastav!

Tõlkind N. A.

PAUL RUMMO

AJALOO LEHEKÜLG PÖÖRDUB

Elame raskeid võitluspäevi. Õhus tundub äikest, — kes on piksevar-daks, kuhu ta esimesena prahvatab?

Purustab ta või loob?

Töötus suureneb, viletsus süveneb. „Päikesepoegade“ armeed ründavad meeleheitlikult üksteist — teavad nad ise miks? Provokatsioonilised tuleleegid veretavad taevast, haakristi rautet saabas lõmastab iga vaba mõtte ja selle kandja. Fašismi vitsakimbu vihina saatel paavst palub jumala õnnistust mustale surmaarmeele. Ka lähemal vibutatatakse hõlma alt kaigast, otsides sobivat momenti seda nurgataga kuklale keerutada.

Must äikesepilv matab taeva. Õhus tundub puudus. Rahvahulgad satuvad paanikasse — mida teha? Kuid tormieelses pimeduses helgib majakas — *Sotsialistlik Internatsionaal*. Selle valguskiired manitsevad: mitte murduda, mitte alistuda! Veel pidada vastu, veelgi tihendada ridu. Koon-dugem kõik siia, siis siin on see pik-sevarras, mis teeb kahjutuks reakt-siooniäikese tulinooled ja muudab ilma päikeseliseks ja helgeks.

Ajaloo lehekülj pöörduv...

Osutugu eelolev kongress selle pöördumise abistajaks!

VABADUSE JA SOTSIALISMI EEST!

Ootamatu, kuid kardetu on toimumund: Kesk-Euroopa suur tööstusmaa, tugeva tööliikumisega Saksamaa, on sattunud fašistide võimu kätte. Suurkapital valitseb lumpenproletariaadist tekkind roimarite abil, nende juhitud eesotsas Hitleriga tarvitavad tooreimat vägivalda töölisklassi ja vaba mõtte üle, roimarlikele hulka-dele on antud röövimis- ja vägivald-vabadus tööliikumise parima osa kallal. Saksa töölisklassi hädakisa katab kõik muud hääled Euroopas.

Kuid ainult Saksa töölisklassil hitlerlaste võimuletulek pole raskeks kannatuseks. Fašismi võit sellel klas-silisel tööliikumise maal on tiivistand kapitali kõigil maadel kindlustuma töölisklassi vastu. Paratamatuse-na lagunev kapitalism püüab päästa end viimsete vahenditega. Kapital püüab leida ajutist kergendust „pro-duktsioonikulude vähendamisega“, see on tööliste elutingimuste halven-damisega. Kuni tööliste organiseerumine poliitilise demokraatia all on võimalik, ei ole too orjastamine või-malik kapitalile soovitud kujul. Ede-nev tööliste organiseerumine on pin-naks silmas kapitalile, ja sellepärast ta püüab võimaliku kiirusega hävitada demokraatia.

Ei ole meiegi kaitstud rünnakust töölisklassile poliitilise demokraatia hävitamise kaudu. Lumpenbürgerlikud raiskullid on valmis tormama töö-lisklassi elava keha kallale. See pää-letung areneb kahes suunas: ühelt poolt osa „soliidset“ kodanlust ähvar-dab fašismi võimalusega ja sellepärast piirab demokraatiat vastutulekuna fašismile („demokraatia piiramine demokraatia säilitamise nimel“), teiselt poolt Hitleri teenrid, tänumeeles oma isade orjastajate, kohalike mõis-nike vastu, püüavad teha — ei tea mis palga eest? — ka Eesti Hitleri poliitiliseks Ostseeprovintiks.

Veel ei ole see liikumine nii suur, et selle vastu ei oleks võimalik võidel-da! Veel on töölisklassil aega enese jõudude koondamiseks! Veel on aeg õppida ka Saksa proletariaadi saatus-likest eksimustest ja luua töölisklassi

raudne rinne raisakullide rünnaku vastu!

Töölisklassi kolm noolt, kiire tege-vusprogramm, olgu terasest teravus-sega meid ühendamas!

Aktiivsus! Töölisklassi organiseeri-tud osa ei saa jääda passiivselt vaatama, kui algavad päaletungid. Vastu-oksa, meie peame vallutama oma va-bastavale mõttele töölisklassi, peame kandma sotsialismi mõtte nendesde ringidesse, mis veel on olnud väljas-pool proletaarset organiseerumis-ringi. Peame selgitama, kuid peame ka kõigi vahenditega lööma tagasi raisakullide esimesed rünnakud, tar-bekorral murdma nende küüned! Noorpõlve aktiivsus! Töötav noor-põlv olgu see, kes asetab sotsialismi sihi kapitalismi kriisiviletuste ja kan-natuste asemele! Töötav ja õppivnoor-põlv olgu see, kes toob kaasa võitle-ma kõik võitlusevõimelised, kes kül-vab võitlusetaht kõikjal! Sotsialis-mi aktiivsus, võitlus sotsialismi, mitte kapitalismi paikamise eest!

Distsipliin! Vabatahtlik, demo-kraatlik töölisdistsipliin! Organisat-sioon loogu võitlusevõimalused, orga-nisatsiooni kaudu, organisatsioonilise distsipliini kaudu päaletungile. Meie distsiplineeritud read olgu müürina vastas raisakullide parvele!

Ühtlus! Ähvardab töölisklassi hä-daoht väljaspoolt, ei tohi olla võitlust töölisklassi seepool. Mõlemad rahvus-vahelised koondised, Kommunistlik Internatsionaal ja Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal, on asund pidama kodurahu. Ei organiseerita enam rah-vusvaheliselt vaenu töölisklassi seas — ettevalmistusena kaugemale koos-tööle — ei tohi olla ka ühe maa pii-rides vaenuõhutamist tööliikumise teise suuna vastu. Töölisliikumise äraandja on see, kes astub üle sellest kodurahust! Kahjulik on töölisliiku-misele iga vaenuõhutamise töölis-klassi seepool. Kuid ühtlust ei saa-vutata sellega, kui aidatakse likvide-rida olemasolevaid töölisorganisat-sioone, ei, vaid nende aktiivsus ja löögijõud peab tõusma. Distsiplineeritud püüe ühtlusele, mitte väikeko-

danlik anarhia! Distiplineeritud ühtlusepüüe aktiivsuse kaudu!

Aktiivsus — distipliin — ühtlus — see loosung on rahvusvahelise kolme noole mõte. Enam kui kunagi: hädaohlik on lahkuda kättevõidetud positsioonidelt! Kahjulik on tunnustada end võidetuks väikesteski asjades.

Karl Marx ütles kord Saksa revolutsiooni puhul:

„Revolutsioonis igapäev eranditult olgu käideldud äraandjana, kes lahku otsustavalt positsioonilt ja annab

selle käest, selle asemel et sundida vaenlast katsetama rünnakut.“

Kuid ei üksi revolutsioonis, igal ajal kättevõidetud positsioone peab kaitsma kogu jõuga. Poliitilise demokraatia kõigi saavutiste kaitsmine on praegu töölisklassi suur kohus. Enne kõike: noorpõlve kohus.

Selles suures võitluses töölisklass on ilma tähelepandavate liitlasteta — kuid ometi tugev. Selles võitluses võib olla sihiks sotsialism, kõigi ahalate heitmine!

VLADIMIR VOITINSKI

TEINE VENE DUUMA (1906)

Teise duuma valimiste tulemus ei vastand Stolõpini arvestustele. Kuital oligi õnnestunud otse- ja kõverteid kaudu tuua duumasse sadakond parempoolseid saadikuid, siis vasempoolseid parteid olid kasvand veel suuremal määral.

Kord näis isegi vaieldavana, kes „juhhib“ teist duumat: liberaalid või äärmised vasempoolsed. Siiski liberaalid olid löödud enne duuma avamist, kuna sotsialistid — eriti enam-lased valimistulemuste otsustamise ajal tundsid ennast võitjatena ja nimetasid juba ette tulevat duumat „reaktsioonilisima maa revolutsioonilisimaks parlamendiks“.

Tauria palee ümber oli kogunud rahvahulk, mis ootas saadikute tulekut. Kes tuli omas tõllas, vilistati välja, talupoegade saadikuid tervitati käteplagina ja hurrahüüetega, sotsiaaldemokraate, kes ilmusid kõik koos, punane nelk nõopaugus, tugevate ovatsioonidega.

Saadikud kõnelesid rahvahulgale, kuid tänavaküras neid ei kuulnud. Siin ja sääl algatati marseljeesi, aga laul katkes iga kord alguses. Lasti tõusta punaseid õhupalle, ja rahvas hüüdis hurraa!

Oli kohal palju politseisid. Kasakad ratsutasid tihti mööda. Aga nad piirdusid ainult sellega, et palusid „viisakalt“ rahvast edasi minna, ähvardades nuutide ja mõõkadega.

Rahvahulk vastas ähvardustele vilistamisega, hoidus aga kokkupõrkeist politseiga. Üldiselt demonstratsioonid neil päevil tagasihoidlikud

— tõeliselt jõuetuse demonstratsioonid.

Surutud ja arg meeoleolu liberaalseis ja radikaalseis ühiskonnaringides oli väljendunud paroolis: *Ettevaatust duumaga!*

Aasta varem selline parool oluaks võimatu. Ettevaatust duumaga! Milline hädaoht seda ähvardab? Kes oleks hullumeelne, kes julgeks tõsta käe selle pühaduse vastu?

Elu oli purustand selle naiivse usu duumale oma nibeda pilkega. Tauria palee ei olnud kodaniku silmis enam vabaduse päike — pigemini vilkuv küünal, mille tuul võis kustutada. Aga kui nõrk oligi see küünal, see tundus ainsana valguseallikana; selle ümber ei olnud midagi muud kui reaktsiooni pimedus.

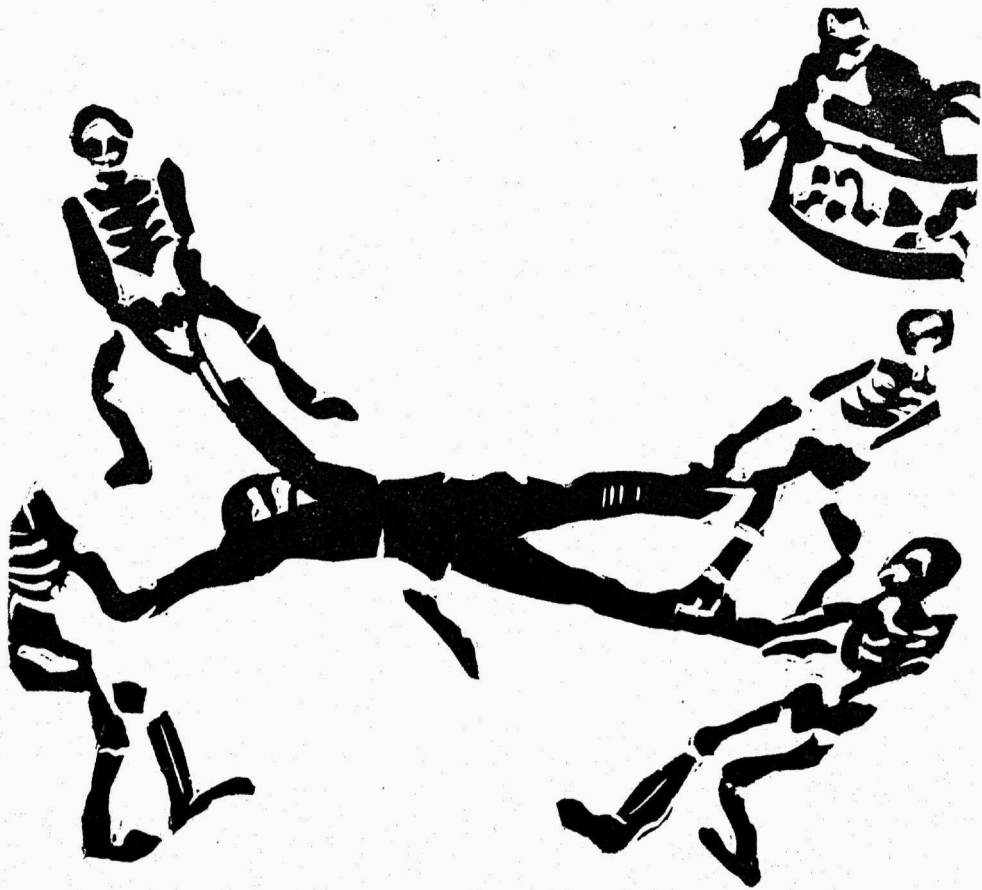
Mu mälus on püsind selgesti tööliskvartaalide meeolud teise duuma esimesil päevil. Mässavad revolutsioonilised lootused ja ootused vaheldusid raskete aimustega. Peeti koosolekuid. Paljudes käitistes kõnelesid sotsiaaldemokraatlikud saadikud. Rahvas plaksutas. Aga vahetevahel kõlas küsimus:

— Toetama olemä alati valmis, aga kuidas peame teid toetama?

Politsei pigistas käitiste koosolekuil ühe silma kinni. Vahest sandarmid või kasakad ratsutasid hoopis lähedale rahvahulgale, kes kuulas saadikut. Kõneleja jatkas. Aga kui ta oli lõpetanud, ohvitser andis töölistele käsu:

— Ja nüüd laiali!

Ja hulk läks laiali.

*Röövlid kisuvad kodanluse kontrolli all töelisklassi keha —
pilt praegusest Saksamaast (Frans Masereel)*

Mõnikord kasakad tarvitavad nuute. Aga tõsisteks kokkupõrgeteks ei läind. Näis, et politsei mängis töölistega nagu kass hiirega:

Kui tahame, ajame teid laiali. Kui tahame, laseme teid maha. Aga võite kuulata oma duumasaadikuid. Ja hädaohtlikud nende kõned ei ole.

Vangistuste ahel ei murdund.

Need ei olnud enam massivangistused nagu 1905. aasta liikumise allasurumisel või kuudel esimese ja teise duuma vahel. Nüüd haarati üksikult poliitiliselt organiseeritud töölisi, ametiühinglasi, käitisevanemaid. Kohtu ette ei läind keegi. Ühtesid hoiti vanglas, teised saadeti välja.

Samal ajal olid käimas tööliste val-

landamised. Arvatavasti neil valdamistel ei olnud tegu ettevõtjate leppega: tööstuses lihtsalt oli kriis, ja kuna ettevõtjad piirasid valmistust, nad heitsid liigsed töölised tänavale. Aga endastmõistetavalt kasutati seda lahtisaamiseks „hässitajaid“.

Duuma esimesed päevad möödusid elutult ja igavalt ning tähelepanu tõmbas kogu maal istungisaali lae sissekukkumine, ja ainult juhusele võlgneti tänu, et katastroof ei nõudnud inimohvreid. Rahva seas öeldi, valitsus ja „härrad“ on valmistand selle, et kõik rahvaesindajad ühel hoobil oleksid maha löödud. Selline oli rahva usaldus valitsusele!

Nende päevade tähtsaim poliitiline sündmus oli sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni esinemine duumas. Stolõpin luges duumas valitsuse deklaratsiooni, mis oli koostatud väljakutsuva vormis. Liberaalid, truid paroolile „Ettevaatust dumaga!“ otustasid mitte vastata, neile seltsisid ka teised parteid. Ainult sotsiaaldemokraadid hülgasid sellise taktika, nende nimel astus kõnetooli Kaukaasia saadik Tseretelli, kes seni Peterburis ei olnud kellelegi tuntud. Ta kõne sai unustamatuks triumfiks —

järgmistel päevadel Irakli Tseretelli nimi kõlas üle kogu Venemaa, maa parima poliitilise kõneleja au oli talle kindlustatud, ja meie fraktsioonile sattus selle vähemiku osa, kes oma selge poliitika ning isikliku koostisega määrab parlamendi nägu ja selle tööde käigu. Sellest päevast teises duumas algas võitlus sotsiaaldemokraatia ja valitsuse vahel: sotsiaaldemokraatia oli võtnud enesele mitte üksi proletariaadi, vaid kogu vene demokraatia esinduse, kuna liberaalid kõikusid kahe leeri vahel siia ja sinna.

Sotsiaaldemokraatlik fraktsioon võitis ruttu rahva sümpaatiat, nägematud niidid sidusid teda vabrikutega, küladega, sõdurite kasarmutega. Parteitöö, mis esimese ja teise duuma vahel näis surnuna, elustus jälle.

□

Vladimir Voitinski, Vene 2. duuma (parlamendi) lüge, kujutab 1907. a. kevade sündmusi. Autor, kes kuulub maailma suurimate statistikute sekka, elab praegu Saksamaal, kus ongi avaldand mälestusteraamatu Vene reaktsioonist päälkirjaga „Wehe den Besiegten“ (Hüda võidetutele).

JOHANNES SCHÜTZ

MATUS

Nägin matust,
pustast matust.
Polnud pastorit ei kellakõla,
polnud surnuvankri musta katust —
seltsimeeste kuuest õlast
kirstu kanda küllalt jatkus.

Poja järgi —
kirstu järgi
kõndis ema ainult mustas rätis.
Kuivatades silmi märgi,
tõstes kivel tudisevat jalga —
tardund pilgu maha jättis
uudishimuliste salka.

Kuulsin sõnu,
julmi sõnu
oma võikalt naabrilt selja tagant:
— Vaat', kus koera kantaks õtul!
Ässitaja, linna ääres
südaõiti lehti jagas...
Saadi jaole — lasti maha...

üleile.
Kuuli kihutas veel sääarde
politseile...
Raipe viskama pekas aia taha!

Nagu võõras,
päris võõras
olin maha võtnud mütsi
selle põrnu, selle ema pärast.
Veri südamesse mõõnas,
olin ükski, päris ükski
kevadises tänavkõaras.

Leinamarsi,
nukra marsi
helidele käidi vaikselt järgi.
Polnud papi kõrval patust
leinarongis ära märgit —
seltsimeeste käsivarsist
laipa kanda küllalt jatkus,
ja sest jatkus.

Kogust: Maha rahu!

MARKSISMI KÕIGUTAMATUS

Viiskümmend aastat Karl Marx'i surmast sisaldavad nii võimsate ja murranguliste dimensioonidega sündmusi, et nad juba praegu on muutnud täiesti maailma kuju, võrreldes ajaga, kui Karl Marx suri. Sellesse viiekümnesse aastasse langeb maailmasõda, langevad revolutsioonid Kesk-Euroopas ja eelkõike sotsiaalse revolutsiooni määratu sündmus Venemaal. Sinna lisandub kapitalistliku tehnika tormikas areng, mis on toond ühiskonna produktiivjõududele otse muinasjutuliku tõusu. See kõik avaldab sellist mõju, et näib, nagu praegune maailm oleks nii muutunud, et isegi Marx'i võimas vaim seda ei võind näha ette.

Sellest vaatepunktist on tihti väidetud, et marksism meie ajale just oma tähtsamais punktides on jäänd maha sündmustest ja sellega vananend. Seejuures toetutakse argumentidele, mis näivad väga veenvatena. Sest kõlab ju väga veenvana, et Marx on surnud juba kaua ja et ta ise on õpetand meid ehitama oma mõtteid ainult faktidele. Kui siis need faktid Marx'i surmast saadik on muutund nii võimsalt, kui oleme eland nii palju üle, millest Marx ja Friedrich Engels, kes on surnud 1895, „ei teadnud veel midagi“, kas ei ole siis endastmõistetav, et Marx'i õpetus enam ei ole võimeline ammandama praeguse ajaloolise muudangu võimsat elu? Ja nii marksismi seespool on tekkind teatud uusmarksismi laad, mis eeldab, et olulistest punktides tuleb sammuda Marx'ist kaugeemale, kuna tõeliselt see peab Marx'i teooria põhjapanevat osa revideerituks. Nende õpetuste sekka kuuluvad eelkõike klassiriigi absoluutse rõhumiseloomu õpetus, klassivastuolude paratamatu teravnemise ja proletariaadi viletsuse suurenemise õpetus, lõppeks õpetus proletariaadi diktatuurist kui vajaligest vahendist sotsialismi kättevoitlemisel.

See on tüübiline petmine praktiku seisukohast, kes ei või tõusta nii kõrge üle asjade, nagu seda nõuab Marx'i teooria. Sest see tahab vaadelda sotsiaalse arengu üldvoolu aja-

pinget, kuna praktik selle kõrguspunktis jääb voolu ühe osa vangi ja näeb ainult seda. Sel viisil ajutiste ja nähtavalolevate faktide ja tendentside tagant kaovad haaravad ühiskondlikud põhijõud, millest lähtudes ainult võib mõista kogu arengut ja millest tunnetada, kuidas on jõutud ajutise pausini klassivõitluses, miks see võib olla ainult paus ja miks kapitalistlikus arengus iga soodus konjunktuur võib olla paratamatult ainult möödaminev.

Viimase viiekümne aasta ajaloos Marx'i surmast saadik on olnud kaks sellist kauemkestvat konjunktuuri: kapitalismi areng imperialismini eelmise sajandi kaheksakümnedate aastate lõpust alates, ja algul pikaline, siis aga kiire kapitalismi stabiliseerumine ja ratsionaliseerimine pärast sõda 1920. alates. Esimesele perioodile vastas töölisklassi elustandardi kestva tõusu ja proletaarsete klassihuvide ning oma majandusala tõusva võimu harmoniseerumise illusioon. Nende „uute kogemuste“ muljete all kasvas esimene „faktide kaugeemaleminek“ Marx'ist, revisjonism. See lõppes maailmasõja veresauna ja Internatsionaali lagunemisega, mis praegugi veel pole parandatud. Teisele perioodile vastasid illusioonid näiliselt demokraatia edu tõttu muutund riigiiseloost, mis arenevad ikka enam rahvaühtluse orgaaniks, eksimused organiseeritud kapitalismi uuest vormist, milles nähti kriiside vältimise vahendit, ja lõppeks majandusdemokraatia ülehindamine, milles nähti klassidelepituse vahendit. Kõigil neil „uutel faktidel“ rajanes pärast sõjamarksismi „ümberorienteerimine“, mis tõi paremsotsialismi võimule, ja eelkõike Saksamaal on viind revolutsiooni ummistamise ja koalitsiooni- ning tolereerimispoliitika kaudu Saksa töölisklassi praegusse kaitsetusse seisundisse.

Nende kurbade kõrvalekaldumiste järele marksistliku klassivõitluse ja paratamatu sotsiaalse revolutsiooni õpetusest, nagu see esineb Kommunistlikus manifestis imeteldava selgusega, praegu näib teostuvat tagasi-

pöördumine Karl Marx'i mõistete ja analüüside juurde kui eluvajadus nii meie aja teoreetiliseks mõistmiseks kui ka proletariaadi sihi asetuseks. Ja nii tuleb, et moodsaimate ühiskondlike faktide kõrvutamine Marx'i õpetustega ei tundu üldse tagasipöördumisena Marx'i juurde vaid Marx'i teoreetiliste ennustuste ajaloolisena kinnituseana. Sõna täiemas mõttes Marx on moodne mõtleja, olgugi ta teosed osalt juba seitsmekümne ja kaheksakümne aastaga meist eraldatud, nagu õieti alles nüüd saab ajalooliseks tõeliseks kõik, mida ta kujutas oma teostes, nagu see juba oluks tõelisus.

Ja see on peamine põhjus, miks marksism praegu ei ole vananenud. Kui tihti mitmed, kes on pidand end väga moodsaiks, on soovitand noortele, et nad õpiksid pigemini faktidest kui lehitseksid „Kommunistlikku manifesti“ 1848. aastast, „Inauguraal-aadressi“ 1864. aastast, „Kodusõda Prantsusmaal“ 1871. aastast ja „Märkmeid Gotha programmi juurde“ 1875. Aga just need teosed annavad praegu kõige enam vastust meie aja põlevaist küsimustest, demokraa-

tia ja vabariigi tähtsusest, kapitalismi arengust näiliselt pehmemate vormideni ja proletariaadi diktatuuri vajadusest. Need on ka meie oleviku teoreetilised analüüsid ja meie tuleviku teenäitajad. Ei ole siis kõnet sellest, et Marx'il oluks prohvetlik anne; vastuoksa säääl, kus ta otse ennustas, ta on eksind korduvalt, kuna ta taltsutamatu revolutsioonituntung viis ta tihti pidama joont sotsiaalse revolutsioonini, mille pikkust ja raskust ta tundis teoreetiliselt täpselt, praktikas lühemaks, kui see on tõeliselt. Aga on otsustav ja veel liig vähe silmaspeetud: et Marx teoreetikuna, kapitalistliku arengu kujutajana ruttas ette asjadest ja joonistas tulevikukuju, kus see oli alles loodes. Nii eriti „Kommunistlik manifest“ ihumise ajal oli täiesti ebareaalne teos; tookordne kriitik võinuks pida seda fantaasiarikkaks tulevikukujutiseks, kuna suurtööstuslik kapitalism üldtüübina, siis kapitalismi kontsentratsioon ja eelkõike proletariaat, millest Manifest kõneles, puudus siis Euroopa suurimas osas. Ja loetakse Manifesti praegu, nähakse häämmatusega, et kogu kapitalistliku ühiskonna arengu kujunemine, Marx'i tä-

histatud lõppvõitlus algab alles praegu oma ajaloolise teostamise, ja et alles praegu kasvame Kommunistliku manifesti pilti.

Maksab see majandusliku arengu suhtes, siis seda enam poliitilise ja ideoloogilise arengu suhtes, mis klassinähtena ikka enam käib esimese järgedes. Kui tihti Marx'i käsitlust, et majanduslik areng peab viima ainult kahe klassilaagri, varanduseliste ja varandusetute, terava vastuoluni, on sõideldud liig „primitiivseks“ ja revideerituks klassi- ja parteirühmitiste differentseerumisega moodsas vabariiklikus riigikujus. Jällegi pole märgatud, et need differentseerumised tähendavad ainult vahejaamu ja osasituatsioone kogu arengukäigus; ja nüüd näeme, kuidas fašism kõikjal on loond need kaks klassisituatsiooni või on neid teostamas. Loomulikult Marx ei võind näha ette konkreetseid ajaloolisi kujunemisi, nagu näiteks imperiaalsi, fašismi, natsionaalsotsialismi

jne., sama vähe kui lennuki või raadio konkreetset leitudust, aga kõik, mida Marx'i suhtes esitatakse poliitiliselt ja majanduslikult uuenähtena, mida ta „veel ei tundnud“, oma sotsioloogiliselt ja majanduslikult funktsioonilt ta õpetuse terviksiduvuses on püsind tõelisena süsteemielemendina, nii et see marksismile ei tähendagi uut.

Läind sajandil Marx'i surmast saidik marksism proletariaarsena võitluseõpetusena ja meelsusena oli oluliselt Saksa ja pääle selle kõige enam Vene nähe. Alles nüüd marksism hakkab haarama enam ja enam maailmaproletariaati. See tuleneb paratamatult praeguse kapitalismi lõpufaasi majanduslikust ja poliitilisest situatsioonist. Kui varem oleme näind, et kapitalismi kauakestvad soodsad konjunktuurid ikka on mõjustand proletariaarse klassivõitluse kõrvalekaldumisi marksismi joonelt, siis kapitalismi see periood on mööda. Väga õieti Otto Bauer Austria viimasel partei-

*Relbastusvabrikud ähvardavad, Krupp Saksamaal, Schneider Prantsusmaal.
Ei iial sõda!*

kongressil Viinis märkis seda, et oleme astund töölisliikumise uude eppohhi, mis on seotud kapitalismi muutund situatsiooniga. „Seisame“, ütles ta, „aja algul raskete pikkade kriisidega, mis võivad katkestuda ainult lühikeste ja raskete puhkusperioodidega“. See tähendab, et soodsamad konjunktuurid jäävad ikka harvemaiks ja lühemaiks, kui nad üldse veel tekivad, ja et need igitahes ei jõua pehmemadada vähemalgi määral klasside poliitiliste ja majanduslike vastuolude kiiresti teostuvat teravnemist. See loob aga psühholoogilise situatsiooni, kus lõppeks marksism saab masside omaks ka Lääne vanade demokraatiate maadel, samuti Põhja-Ameerikas, kus kõikjal seni teatud vastuolude kultiveering koos liberaalsete ja demokraatlike traditsioonidega kodanlik-revolutsioo-

nilisest minevikust on hoidnud töölisi kaugel marksistliku õpetuse täite konsekventside mõistmisest. Kapitalismi maailmakriisi surve ja väljapääsmatuse all marksism alles praegu saab selleks, mis ta seni oli ainult programmina: kõikjal masside vastuõetud proletariaadi maailmavabastuse õpetuseks.

Kurba aega satub Marx'i viiekümnes surmapäev, proletariaadi saatusliku lõhe, Saksa tööliklassi vägistamise ja Austria edasitungiva reaktsiooni aega. Aga just selles pimeduses marksism särab seda heledamana ja täiuslikumana, elavaksjäänud jõuna, mis näitab proletariaadile teadvusega ka tee, mis viib tulesule ta praegusest nõrkusest ja võidule. Marx on juba kaua surnud, aga ta töö areneb alles nüüd tõeliseks ajalooliseks mõjuks.

LUISE KAUTSKY

KARL MARX'I TÛTRED

JENNY LONGUET

1. mail 1844 Marx'ide abielupaaril Pariisis sündis tütar, kellele ema järgi pandi nimeks Jenny. Lapsepõlve esimesed aastad ta elas Pariisis ja Brüsselis mitte just roosilistes olukordades, mis aga ei väähendamata lapsepõlve rõõmu. *Wilhelm Liebknecht*, kes tundis Jennyt kuueaastasena, kirjutab, et Jenny ja ta õde olid poisikeste sarnased, kannatasid ka müksusid nutmata. Liebknecht ja Marx mängisid nendega kõige pöörasemaid ja lõbusamaid mängusid, eriti armastatud oli ratsasõit, kus kumbki meestest võttis ühe tütarlapse kukile, jooksid võidu ja hüppasid. Pääle muu haarastati ka ratsavehklust, mis alati ei lõpnud kõige paremini.

Väljumisel väike Jenny oli täiesti sarnane isale, kes oma tumeda värvingu pärast kandis „moorlase“ nime. Ta oli kasvand eriti isale südame külge. Ta oli eland kaasa halvima aja ta elus sel ajal, kui lastele hakkab tekkima arusaam vanemate mu-redest, ja oli seetõttu tütardest kõige usaldatum ning aitas isa ka kirjan-duslikus töös. Mehring kirjutab:

Eriline rõõm oli Marx'ile, et ta vanem tütar sai suure tulemuse Iiri

„sõjakäigus“ — siis oli tegemist Iiri mässajate amnesteerimisega. Kuna Inglise ajakirjandus vaiks surnuks häbitööd vangide kallal, siis Jenny Marx saatis Williams'i, varem isa tarvitatud varjunime all mõned artiklid Rochefort'i „Marsellaise'ile“, milles ta kujutas leekivais värvides poliitiliste vangide käitlemist Inglise-maal. Seda kontinendi võib-olla loetavaima lehe paljastust Gladstone ei talund; mõne nädala pärast enamik vange oli vaba ja teel Ameerikasse.

Et noor Jenny elas vanematemaja mõtteilmas, selgub kirjadest, mis ta sai isalt kodust ära olles. Tihti seda ei juhtund, sest ta ei armastand eralduda naisest ja lastest, kodust ning töötoast. Jenny oli talle ju alati valmis abijõud, kui oli vaja otsida ta laia majandusteadusliku ja ajaloolise töö jaoks Briti muuseumist vajalisi teaduslikke materjale või Inglise valitsuse siniraamatuist Marx'i soovitud arvusid.

Jenny naitus Prantsuse sotsialisti *Charles Longuet'*ga, kes Pariisi kommuuni ajal oli toimetand töölisvalit-suse häälekandjat „*Journal Officiel'*“. Pärast kommuuni allasurumist ta pidi põgenema Inglismaale,

ja sääl nad leidsid teineteise. Nende metsikud poisid. Eeda Longuet'del polnud vähem kui viis, töid jälle elu Marx'i majja, sest laste kirkamine ja vallatus oli Marx'ile otse vajaduseks. Pärast kommunaaride amnesteerimist Longuet reisis tagasi Pariisi ja sai Clémenceau' sotsialistliku ajalehe „Justice“ toimetajaks. Argentineuil's Pariisi lähedal Marx oma naisega võis külastada Longuet'de perekonda enne kui proua Marx suri*).

Laura Lafargue

Kui Marx'i esimene tütar oli täiesti sarnane isale, siis Brüsselis septembris 1845. sündinud Laura nimeline teine tütar oli kauni ema nägu. Ta lapsepõlv möödus nagu õelgi, andekuselt ta näib võistlevat sellega. Mõlemad töid koolist auhindu, milleks arvata-vasti vanematekodu vaimne õhustik oli soodus. Isa ja ema olid ikka lastega töös ja andsid kõigile kolmele tütrele hariduse, mis on kaugelt üle keskmise. Marx'i naine kirjutab proua Weydemeyer'ile New-Yorki Laurast, et see on oma välimuselt vastupidine vanemale õele. Ta on „samuti pika kasvuga, sama sale ja õrna kehaehitusega nagu teine, kuid igati selgem, kergem, läbinägem. Sasis kastanpruun juus, armsad rohekahelgilised silmad, mis vilguvad nagu igavesed rõõmutuled, õilsalt vormitud ots, selle kõrval vähem reeglipäraselt vormitud näo alaosa. Tõeliselt õitsev värving on kummagi õe omaduseks. Seejuures nad aga on vähem enesearmastajad kui nende ema nooremal aastail. Inglise keeles nad on sama hästi kui kodus, ka prantsuse keelt tunnevad üsna palju, itaalia keeles oskavad lugeda Dante't samuti, pisut hispaania keelt. Ainult saksa keeles ema silmis nad pisut

*) Longuet' vanim poeg Jean Longuet on praegu Prantsuse sotsialistliku partei juhte, üks neid, kes on võidelnud marksistliku mõtte ja radikaalse poliitilise joone eest. Selle poeg Charles Longuet on väljapaistev skulptor, võtab osa sotsialistlikust liikumisest. Charles Longuet' tehtud on Sotsialistlikule Töölis-Internatsionaalile annetatud Karl Marx'i kuju Viinis.

lonkavad. Jenny kaunistab tubade seinu oma joonististega, Laura harjutab usinalt klaveril ja laulab õega vahvalt saksa ja inglise duette“.

Selle sõbraliku pildi ema joonistab viieteistkümneaastasest Laurast. Kahetekümnekolmeaastasena ta naitub Kuubast päritoleva prantsuse arsti Paul Lafargue'iga, kes oma välimuselt ja olemuselt eraldub temast väga, kujundab aga harmoonilise abi-elu. Marx nimetas väga kaunist, tulisenäo elavat meest „neegrikolbaks“ (Lafargue'i vanaema oli neeger). Lafargue'ide paaril oli õnnetus kaotada mõlemad lapsed korraga. See löök mõjus tugevasti tundlikule mehele, nii et ta loobus arstipraktikast, seletades selle ainult šarlataneriiks, ja pühendus täiesti kirjanduslikule tegevusele ning sotsialistlikule propagandale. Jules Guesde'iga ta sai prantsuse marksismi juhiks. Tema sulest on tekkinud väga vaimukaid esseid, paljud väiksemad ja suuremad brošüürid ning mõned kaunid mälestusleheküljed Marx'ist.

Et ka Laura oli oma isa väärne tütar, selles võisid veenduda ise, kui külastasin teda oma mehega kevadel 1900. Lafargue'id elasid siis ilusas kohas Pariisis lähedal, Draveil's. (Draveil's nimelt 1932. a. oli suur rahvusvaheline telgilinn, kus esmakordselt Prantsusmaal kogunes umbes tuhat last lastesõprade juhtimisel).

Kaunis mälestus, mille töin mehega kaasa Lafargue'ide abielupaarist ja sõbralikest päevist Draveil's, on kahjaks tumeatud mõttest nende hiilgavate inimeste lõpu üle. Varssi pärast seda, kui Paul Lafargue oli saand seitsmekümneaastaseks, ta mürgitas enese ja võttis surma kaasa ka oma palavasti armastatud naise. Seletust sellest sammust ta pole andnud, seda tuleb otsida ta filosoofilistest käsitusest, et surma tuleb eelitada elule, kui seda enam ei või elada täie jõuga.

ELEANOR, HÜÜDNIMEGA TUSSY

Kõigist Londonis sündinud Marx'ide paari lastest jäi ellu ainult noorim, 1855 maailma tulnud tütarlaps Eleanor. Väike, elav, kuulmarik nagu piim ja veri, sellisena

teda kirjeldab kolme aasta vanaduses Wilhelm Liebknecht, suur lastesõber.

Ja viie- või kuueaastasest ema kirjutab, et ta on „kogu maja ebajumal. Piltilus, naiiv ja häätujulise naljaga, ta tunneb ja jutustab Grimmi muinasjutte, kõneleb sellepärast ka saksa keelt eriti õieti. Ta on Karli tõeline lemmik ja naerab ning lobiseb mõnegi ta mure minema“. Eduard Bernstein jutustab: „Ta oli lapsena seda, mida nimetatakse metshumalaks. Ta armastas hulkuda tänavail ja poksida poistega, kes tihti olid vanemad kui tema. Algul ta ei tahtnud minna kooli, ja teda ühegi hinna eest ei saadud liikuma. Seejuures juba vara ta oli usin lugeja, ja nimelt ta luges erilise armastusega Shakespeare'i, kelle terveid stseene ta retsiteeris juba üheksa-aastasena mälu järgi“.

Kui Eduard Bernstein nägi teda ühel peol 1880, ta oli just kahekümnevie-aastane. Bernstein kirjeldab teda väga elavana, pikana ja saledana kasvult, kauniste mustade juuste ja säravate mustade silmadega. „Miss Marx esines sel õhtul deklameerijana ja esitas ühe inglise luuletise suure tule ja kauni meloodilise häälega.“ Elukutselt Tussy oli õpetaja, andis tunde, töötas selle kõrval väga palju enda ja isa jaoks Briti muuseumis, ning hakkas ka väga vara teotsema *sotsialistlikus liikumises*. Sotsialismi jaoks ta oli tuleleek. Tal oli olnud võimalus vanematemajas pühenduda selle alustesse ja suurtesse põhiõpetustesse. Kõik Internatsionaali väljapaistvad liikmed ja nimelt paljud Kommuuni pagulased, nende seas mõnigi tähelepanuväärne, liigutav kuju, olid olnud Marx'i juures. Üks neist, *Lissagaray*, võitis ta südame, nad olid samahästi kui kihlatud, ometi vahekorra katkes hiljem.

Rikkalikest varandustest, mis Eleonor oli toond isamajast, ta jagas ka kamalutega teadusehuvilistele, kes tahtsid teada midagi töölisküsimusest ja sotsialismist.

Võimalik, et praegugi veel vanad seltsimehed Inglismaal tuletavad meelde tulist pioneeri Tussy't, või nad on kuulnud temast oma isadelt. Sest tema oli esimesi, kes kuulutas tööliste uue evangeeliumi.

1886. aastal, astund südameseosesse vabamõtleja Edward Aveling'iga, ta läks selle ja Wilhelm Liebknecht'iga suurele agitatsioonireisile Ameerikasse, et verbida Ühendriikide sotsialistlikule parteile. Ta sai üle Inglismaa piiride tutvaks Internatsionaali kongressil Pariisis, kus tal olid tõlkija tänamatu ja pingutavad kohused. Ta tegi siis hõõguvas juulikumuses üliinimlikku.

Oma ennastsalgava tegevusega suures *sadamatöölise streigis*, mis kestis 15. augustist 16. septembrini 1889, Tussy omandas unustamatu aulehikluse Inglise tööliikumises. Võitlus oli karm ja lõppes *võiduga*, mille eest tuleb tänada ühel viisil tööliste julgust, distsipliini ja vaimustust kui John Burns'i, Tom Man'i ja Champion'i imetlusväärset sihiteadlikku juhtimist. Aga sel ajal, kui toimus kõigi silme ees streigi suur draama, siis vaikuses, ühe Eastend'i viletsa kõrtsi tagatoas töötas kolm naist, kes tegid tõelise päevatöö: proua *Burns*, proua *Gicks* ja *Tussy Marx* istusid ja nummerdasid ning kontrollisid tuhandeid streikijatekaarte, ja kui nad õhtul surmväsinuina läksid koju, siis, nagu Tussy jutustab, proua Burns ei teadnud tihti, millega ta pidi maksma järgmise hommikusöögi. Ja kui Tussy ei kõnelnudki endast, kuna ta ei olnud nii vaene kui proua Burns, siis on ometi teada, et temalgi ei olnud palju kergem.

Vaevalt sadamatöölise streik oli läbi, kui Silverstown'is, ühes Londoni proletariaatses linnaosas, puhkes suure kaalivabrikuna naistöölise streik. Tussy asetus täiesti selle teenistusse, ja tal õnnestus *esimesena naisena Inglismaal organiseerida* pärast streigi lõppu *naistöölisi*. Siis oli ainult üks ametiühing, mis võttis vastu naisliikmeid: gaasitöölise ja päevatöölise ühing. Kui Tussy oli töötand seni organiseerumatu seas, siis nüüdsest päle ta töötas gaasitöölise ametiühingus, mis valis ta varssi juhatuseliikmeks. Bernstein teatab, kui erakordselt armastatud ta oli tööliste seas. Kui ta tuli koosolekule, teda tervitati tihti sõbraliku ja südamliku hüüdega: „Good old stocker!“ Tõlkes umbes: „Armas vana kütja!“

Mul oli suur õnn õppida teda tunda Internatsionaali Kongressil Zürichis 1893. aastal, ja kuna ta oli mu mehe vanu sõpru, ta lähenes mulle eriti südamlikult. Ta lihtne tagasihoidlik esinemine võitis talle kohe sõbraks, ja seejuures tundus, kui sügavasse kirge ta võis langeda, kui ta kõneles mingist töölisele või inimkonnaedule tähtsast küsimusest. Miliseks õnneks oluaks ta vanemaile näha nende jumaldatud noorima lapse ideaalset arengut! Tõesti, tema oli oma naela hästi hoidnud. Õudne saladus mähib ta draama viimset vaatust, mille lõppu moodustab Tussy enesetapp.

Karl Kautsky kirjutas siis otse surmateate mõju all:

„See pidi olema äkitselt tõusnud põhjus, mis ajas ta surma — ja, ajas. See jõurikas, täiesti terve, kohusetruu iseloom ei võind lahkuda elust vabatahtlikult, kuna sel elul oli talle suuri ülesandeid, aimult valdav vastupanuta sund võis tõugata ta elust välja. Ja meie kardame, ei ole torm langetand seda tamme, vaid hiiliv uss on närind ta juured.“

Ta viimsed sõnad olid saadetud õepojale Jean Longuet'le, keda ta armastas väga:

„Mu armas, armas Johnny!
Mu viimne sõna on Sulle, piüa saada oma vanaisa väärseks.

Su tädi Tussy.“

Selle mõttega kallile isale Karl Marx'i noorem tütar lahkus elust.

RINGVAADE

HITLERI TERROR

Saksas algas kohe Hitleri kantsleri kohale määramisega (30. jaan. s. a.) iga päevaga muutub ta ikka jubedamaks. Töölisliikumise tegelased on asetatud väljapoole säädust. Iga natside roimar riigivõimu vahelesegamist kartmata võib kelle tahes tappa ja mitte ainult tappa, vaid ka piinata jõledamal kombel, mis kaugelt varju jätab meile kirjeldatud n. n. metsrahvaste piinamisviisiid.

Oma terrori ja mõrtsukatööde „õigustamiseks“ Hitler ei kokku tagasi kõige jõhkramast provokatsioonist. Suurim neist on kahtlemata riigipäevahoone (27. veebruaril s. a.) süütamine. See tuletab meelde antiik Rooma linna põletamist keiser Nero poolt. See oli viimne aegjärk Rooma impeeriumis, mis hukkus oma sise-misse nõrkusse: *orjapidamisele* rajatud tulundussüsteem oli arenend viimse võimaluseni, oli jõudnud lahendamatusse ummikusse ja kogu tsivilisatsioon, rajatud sellele süsteemile, pidi paratamatult hukkuma. Kas leegid Saksa Riigipäevahoones pole sümbolseks märgiks hukkumisele määratud tänapäeva Euroopa tsivilisatsioonile, mis põhjeneb *palgatööorjuse*l, kapitalistlikul tulundussüsteemil?

Hitleri katse parlamendihooone süütamise süüdistada kommunistlikku

parteid ja nende kaasaaitajaina sotsiaaldemokraate ei leia uskumist üheltki selge mõistusega inimeselt. Provokatsioon on liiga läbipaistev. Äratas isegi tähelepanu, et Hitler just 27. ja 28. veebruaril oli Berliinis, kuna kõik päevad enne ja pärast seda olid määratud valimiskoosolekuiks üle maa. Samuti asjaolu, et natsist siseministril Göringil olid vastavad dekreedid juba varem valmis, vaevalt tõusid leegid Riigipäevahoone katusele, olid terrorimäärused kuulutatud välja ja saadetud laiali, samuti teada „süütajad“.

Hiljem välismaade töölisorganisatsioonide uurimused (mis olid äärmiselt raskest valitseva terrori tõttu) tegid kindlaks, et süütajate taga ei seisa ainult Hitleri fašistid, vaid ka Inglise ölikapital, kes püüdis dokumentide võltsimisega süütamise segada ka Nõukogude-Vene kaubandus-esindust, et siis lüüa välja Saksa turult võistleja Vene öli.

Hitler saavutas sihi, kohe suleti kogu töölisajakirjandus, nii kommunistlik kui sotsialistlik, rüüstati töölismajad, keelati töölisparteide koosolekud, vangistati ja tapeti hulgad juhtivamaid seltsimehi jne. Valimised 5. märtsil äärmise terrori all pididki tooma Hitleri võidule. Aga hoolimata jõhkrast terrorist ja provokatsioonidest, see võit oli väiksem

kui loodeti, sotsiaaldemokraatide hääletoetajad jäi püsima, ainult kommunistid kaotasid (muidugi ka kodanlikud parteid).

Mida senni ei usutud, Hitleri bandid pääsivad ometi *parlamentlikult* võimule ja seda arenend tööstusmaas nagu Saksas.

See võis toimuda ainult proletariaadi nõrkuse tõttu, mis seisib tema lõhenemises. Proletariaadi jõudu, mis oluaks vajaline fašistide võitmiseks ja sotsialismi teostamiseks, oli kulutatud liig palju vennavõitluses.

Aga me oleme veendunud: leegid Saksas parlamendihoones ei tähistavad mitte kogu tänapäeva kultuuri lõppu, nagu Neero ajal, vaid ainult kapitalismi lõppu. Oleme kindlad, et Saksas töölisklass ka äärmise terrori all suudab koguda oma jõude, leiab tee ühtlusele, milleks juba valitses tõsine tahe fašismi hädaohu kasvamisega. Ainult Hitleri verine terror tuli varem, kui suudeti võita aastaid kestnud vastolud töölisklassi hulgas. Aga ka samad viletsused satuvad keskklasside hulgas, kes äsja toetasid Hitlerit, pettuvad pea, kuna Hitler ei suuda tervendada majandust, vaid viletsus suureneb kindlasti, siis keskklasside ja lumpenproletariaadi nälgimäss ühineb proletariaadi aktsiooniga kapitalistliku süsteemi enda vastu sotsialistlikuks revolutsiooniks.

AUSTRIAS

Saksa sündmuste kaaskõlana on muutunud seisukord äärmiselt pinevaks. Valitsev kristlik-sotsiaalne partei, nähes saksa kodanlike parteide hävimist natside ees, kardab omale sama saadust, seda vältida loodab ta sellega, et püüab ise saksa fašistide mustrit järgi diktatuuri maksmata panna.

Kui raudteelased korraldasid 1. märtsil 2-tunnilise proteststreigi (mis hiilgavalt õnnestus) saamata jäänd pensioni nõudmise kaitseks, asus valitsus raudteelaste terroriseerimisele ja streikijate karistamisele. Sotsialistide nõudel kokkukutsutud parlament ei kiitnud valitsuse sammusid õigeks. Valitsus kasutas paari parlamendi tehtud vormiviga sel-

leks, et hakata ilma parlamendita dekreetidega valitsema.

Sotsialistlikku parteid valitsus püüdis rahuldada samade meetoditega nagu Brüningi valitsus Saksas, näidates et need demokraatia piiramise määrused „demokraatia kaitseks“ on sihitud natside vastu. Austria selt-simehed aga olid õppind Saksas venaspartei eksimusest ja kogu jõuga asusid valitsuse vastu ägedamasse võitlusele oleva demokraatia kaitseks, kuna demokraatia piiramine järkjärgult, olgugi „demokraatia kaitse“ sildi all, viiks varssi demokraatia lammutamiseni, mis on suunatud töölisklassi vastu.

Praegu on olukord endiselt pinev ja otsustamata, kui valitsus säädib sotsialistlikele ajalehtedele tsensuuri, sellevastu trükitehnikased korraldasid ühepäevase proteststreigi: ükski ajaleht ei ilmud. Viini linn on muidugi sotsialistlik, aga Austria provintsideks on tugevad heimveeri (kodukaitse) ja natside relvastatud salgad, valmis Viini päälle marssima. Austria töölisklass ei kardaks karta karta nende rünnakut, sotsialistlik Schulzbund on samuti valmis päätungi vastu võtma. Halvem on aga seisukord geopoliitiliselt: lõunas fašistlik Itaalia, idas agraarfašistlik Ungari, põhjas natside-fašistlik Saksas. Väikese Austria töölisklassi võim ei suudaks panna neile välisjõududele vastu. Hoollimata kõigest Austria töölisklassi vabatahtlikult võitlusest alla ei anna.

SÕJA JA REAKTSIOONI HÄDA-OHT KÕIKJAL

on saand Saksa sündmuste tagajärjel uut hoogu. Kauge-Idas kestab sõda. Ükski suurriik ega rahvasteliit seda ei sõjaliste ega ka majanduslike abinõudega takistada ei mõtlegi. Jaapan ainult deklareerib, et ta on lahkund Rahvasteliidust ja kõigi suurriikide relvadevabrikandid aina lõikavad dividende. Desarmeermiskongressis istub koos, aga edasi ei jõua. Hitleri võimulepääs Saksas on omakorda suurendand sõjahädaohtu. Eriti on Saksas sümpaatiad pöördunud fašistliku Itaalia poole, ja see ongi esitand desarmeermise asemel n. n. nelja suurriigi koostöökava.

Mis lähemad päevad toovad on või-

matu öelda, kuigi igal maal: Šveitsis, Rootsis, Austrias (hoolimata koosolekute keelust) töölikklass korraldab määratud meelevaldusi fašismi, eriti Saksa fašismi vastu, suuri demonstratsioone, milliseid pole nähtud aastaid; kuigi see näitab, et

tööliklassi aktiivsus on määratult kasvand, ometi fašistliku Saksamaa näol reaktsioonil on uus tugipunkt ja võib olla rahvusvahelisel töölikklassil tuleb veel ränki heitlusi, võib olla reaktsiooni survetki läbi teha enne lõplikke võitlusi. E. T.

KIRJANDUST

JOHANNES SCHÜTZ: MAHA RAHU!

Käesolev värsipõimik annab rea rütmilt häid ja erksa eluvaatluse tulemusena sisult lähedasi luuletisi. Seda, nagu varemaidki, kannab rohkelt sotsiaalne ideestik. Schütz annab siin meeldejäáva pildi tänapäeva ühiskonnast. Näib nagu oleks temalgi omaks võetud loosung: *iga mõistlik inimene hoiab vasakule!*

Luuletiskogu algab tõetruu, tänapäeva kriisiraskust kajastava, ent lõpul siiski uhke ja optimistliku luuletisega „Vaevamägede mailt“. Selles kirjeldatakse isa, „põlist töömeest“ ja „põlat proleeti“, kes „ründas ning orjaks juba kaelakandmise ajast“ kuni ilma eluparemusi ja õnne saavutamata, sest „õnn nelju tast mööda ajas“, oli juba hallpää ja vajund looka „kaelast kannani“. Ent siiski, kui saabub 1. mai, „jalg alati ulatub tööväe lippude alla, kuhu sammub uus noorus Vaevamägede mailt.“

Samas on jälle tööroõmu õhkuv „Treipingil“. Selles leiutab autor, et „mu veren pole midagi laenat“ ja näeb seisma röömuga, et „liikmeis on pesitsend ala terrasaagide vihin ning viilide kriisk.“

Kuid teisel sammub meie sõber Schütz fotokaameraga „Läbi töötavate tänavate“ ja teeb momentvõtteid küll lahtise akna taga istuvast rätsepast, küll naerunäol higipühkivast kirjajakandjast. Seinä najale tõstetud redelil ronib maaler „hoopis räästa alla“ värvipangeja ja ei hooli sellest, et „õhku jäävad lapit tallad.“ Järgmisel võttel näeme pangamajja vinatavat terasrahakappi, kus „tõukest isandatel vatsad vabisevad“. Ja nii

edasi argne tegevus, kuna „kõik on kakkvel, mõni kordnikki on lahkem“.

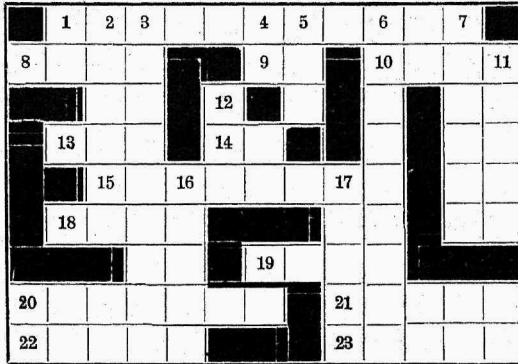
Aga juba järgnev — „Matus“ — on vastand eelmisele, tööroõmust õhkuvale. Sää! toimub matus, „punane matus“, kus pole pastorit, ei kellakõla, ei isegi musta surnuvankrit, vaid seltsimeeste tugevaist käsivarist ja õlust jatkub kandamaks kirstu, millele järgneb „ema ainult mustav rätik.“

Mainiksin siin veel kõmusünnitand „Riigilipu all“, kus autor on püüdnud anda edasi füüsilise ja sotsiaalse, ilmastikulise ja hingelise äikeseeelse meeelu. Kogu luuletist läbib see põua rõhuvus, mis oli „27. juulil“, kui „riigilipudki — longuspäi põõninguult rippusid“. Kõik on nii loid, nii igav-tüütavalt veniv, kui lõpp on samagi laisk — rahulik, ilma erilise hüüta. Ilma paatoseta ilmneb kuid siiski, et *midagi on juhtund*: „täna õhtul löi pikne Oleviste kiriku torni.“ Väga lihtis, kuid selge! Pikne võib kargatada nii mujalgi!

Ja viimanegi — „Maha rahu!“ on haaravalt aktuaalne, nii üleolevalt ironiseeriv. „Laseme elada sõjamiljardärel ja rahvavabrikantel“, selle „kultuur“ on tina ja teraskuul; las meiegi toome välja omad „kulund ilmasõja kahurloksid“ ja laseme kõlama kogupaukude müriseva akordi Muhu või Peipsi jääl — „Pilsudski, Hitleri, Frunse, Valleniuuse... — meelehääks!“ kuid seni laskem elada inimlikkusel šampuse korkide õhku lenneldes „rahukonverentsidel“.

Barbaruse „E. V.-r“-iga koos on Schützi „Maha rahu!“ teretulnud raamatuid. Ka meile annavad mõlemad mainitud palju nauditavat, omast ja lähedat. Täiendagem oma raamatukogu! L. K.

RISTSÕNAD.

Vasemalt paremale: 1. Mille kaitseks on suunatud proletariaadi aktsioon käesoleval momendil. 8. Millised postisaadetised ei meeldi saajale. 9. Enamiku kapitalistlike ettevõtete nimetus (esimesed tähed). 10. Lind. 13. Lühem -ta-verbide 2. partitsiibi lõpp. 14. Karjatus. 15. Prantsuse sotsialistliku partei juhte. 18. Atlandi ookeanis asuvate saarte nimetus. 19. Heina huniku nimetus. 20. Arenend kapitalistlike ettevõtete koondis. 21. Põhjamaa, kus on saavutatud tööliskümise ühtsus kokkuleppel. 22. Tähtsam Vene kommunistlik juht. 23. Šveitsi sotsialistliku partei juhte.

Ülevalt alla: 1. Kaks esperanto keeles. 2. Karl Marx'i õpetuse tähtsaim populariseerija. 3. Fasistliku terrori ohver. 4. Egiptlaste jumalaid. 5. ESTP üks juhte. 6. Kuu, mille 9. päeval algas reaktsioon suure Prantsuse revolutsioonis. 7. Tööviis, mida meeleldi soovivad ettevõtjad, mille vastu aga võitleb organiseeritud töölisklass. 11. Austria sotsialistliku noorpõlve juhte, kes toimib eriti noortekaitse küsimusega. 12. Vene sotsiaaldemokraatide juhte. 16. Mida armastavad kodanlikud poliitikud, mille vastuvõtt ja kandmine on keelatud meil maksva põhiseadusega. 17. Lõheline kallas.

„SÕPRUS“

Meie Liidu tegelaskonna poolt on asutatud ühistegeline kirjastusühing „Sõprus“, mille ülesandeks jääb tulevikus noorsotsialistide kirjastustarvete rahuldamine.

Tallinna-Harju konverents

peeti 8. märtsil Tallinnas kõigi ühingu te täisarvulisel osavõtul. Pärast aruandeid ja tegevuskava kuulati ära Nigol Andreseni pikem ettekanne Tallinna ja Harjumaa noorsotsialistlikust organiseerimiskavast. Uude büroosse valiti E. Tuiman, M. Šer, N. Andresen, E. Priks, B. Konstantjuk, B. Laulik ja J. Kurvits.

AUSTRIA SOTSIALISTLIKUD KESKKOOLIÕPILASED

Liidu liikmete arv suurenes viimaste kuude kestes 570 võrra, kogu liidu on praegu 2526 õpilast.

Jaauari lõpp ja veebruari algus kulus võitluseks haridusministeeriumi korralduse vastu, millega õpemuksu tõsteti 70% ja sellega proletariseil õpilastel piirati või koguni hävitati õppimisvõimalus. Võitluses löid kaasa ka õpilaste vanemad. See võitlus kestab praegugi veel.

Karl Marx'i 50. surmapäeva on pühitsetud kõigis suuremais ühinguis koos parteiühingutega või iseiseisvalt.

„RÜNNAK“, Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja. Toimetus: Nigol Andresen, Erik Tuiman, Johanna Veeberman. Vastutav toimetaja ja väljaandja Mihkel Mikkelsen. Ilmub Tallinnas kord kuus päale juuni ja juuli. Tellimishind: aastas 1 kroon 50 senti, 6 kuud 80 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31. — Postkast 367.

Kirjastus o.-ü. „Täht“ trükikoda Tallinnas.